

Biserica Ortodoxă a Finlandei. Schiță istorică

Pr. conf. univ. dr. Gabriel-Viorel Gârdan

Republica Finlanda este o țară nordică situată în regiunea finoscandică a Europei de Nord. Se învecinează cu Suedia la vest, cu Norvegia la nord și cu Rusia la est, în timp ce Estonia se află la sud, peste Golful Finlandei. Finlanda are numeroase lacuri, ceea ce i-a adus și supranumele de „țara celor o mie de lacuri”. În realitate, numărul lacurilor este mult mai mare de o mie. Există peste 187.000 de lacuri cu suprafața mai mare de 500 m² și peste 179.000 de insule. Frumusețea sa naturală este, de asemenea, deosebită. În nord, nopțile albe de vară, în care soarele nu apune niciodată, durează aproape 10 săptămâni. Iarna, pe de altă parte, soarele nu urcă deasupra liniei orizontului timp de aproape opt săptămâni.

În Finlanda trăiesc circa 5,4 milioane de oameni, majoritatea fiind concentrată în regiunile sudice. Având 338.000 km², din punct de vedere al suprafeței, Finlanda este a opta țară din Europa și țara cu densitatea populației cea mai mică din Uniunea Europeană.

Din punct de vedere politic, Finlanda este o republică parlamentară. Ea are un guvern central aflat în capitala Helsinki și guverne locale în cele 336 de comune și în regiunea autonomă, Insulele Åland. Circa un milion de locuitori trăiesc în Zona Metropolitană a capitalei Helsinki și o treime din PIB-ul țării se produce aici. Finlanda s-a industrializat târziu, rămânând țară predominant agrară până în anii 1950. După aceea, dezvoltarea economică a fost rapidă, astfel încât, cu un venit pe cap de locuitori de 46.000 de dolari (2012), în acest moment Finlanda se numără printre cele mai bogate țări din lume. Conform unor evaluări, Finlanda are cel mai bun sistem de educație din Europa. Prima universitate a fost înființată în anul 1640 la Turku. Țara este considerată una dintre cele mai pașnice și mai competitive țări din lume din punct de vedere economic. Este cotate ca fiind una dintre țările cu cel mai înalt grad de calitate a vieții.

Din punct de vedere istoric, Finlanda a trecut prin mai multe etape, acestea punându-și amprenta și asupra identității religioase. Creștinismul a pătruns în teritoriul de azi al Finlandei încă din secolele XII-XIII. După creștinarea slavilor din regiunea Novgorod, aceștia au devenit propovăduitori zeloși ai credinței creștine printre populația vecină finlandeză. În perioada medievală un număr mare de karelieni au fost botezați la credința ortodoxă.

Prima instituție bisericească cunoscută în aceste teritorii este mănăstirea Valamo înființată de călugărul bizantin Serghie și ucenicul său finlandez Herman, pe o insulă din mijlocul lacului Ladoga, cel mai probabil spre sfârșitul secolului al XII-lea sau cel mai târziu în secolul al XIV-lea.

În secolul al XIII-lea, Finlanda a fost scena de luptă dintre Suedia catolică și Rusia ortodoxă. În cele din urmă, cea care a reușit să câștige stăpânirea asupra celei mai mari părți a Finlandei a fost Suedia, dar Karelia, cea mai estică provincie a teritoriului, a intrat sub stăpânire rusească. În anul 1617, Karelia a fost, la rândul

său, ocupată de Suedia care, între timp, a adoptat credința luterană. În timp suedezii i-au persecutat pe ortodocși. Mănăstirea Valamo a căzut de mai multe ori victimă acestor persecuții, cel mai dureros moment fiind cel din anul 1578 când suedezii au distrus mănăstirea și au ucis 34 de călugări.

În anul 1721, Karelia a fost ocupată din nou de Rusia, iar în 1809, întreaga Finlandă a fost ocupată de țară. În aceste circumstanțe Finlandei i s-a acordat statutul de Mare Ducat Autonom în cadrul Imperiului Rus. La acea dată Biserica Luterană din Finlanda avea deja un statut recunoscut. În noile condiții politice, Biserica Ortodoxă a fost recunoscută de către autoritățile de stat.

În secolul al XIX-lea pe teritoriul Finlandei se construiesc mai multe biserici, cea mai importantă fiind catedrala „Adormirea Maicii Domnului” din Helsinki. În afara Kareliei, biserici s-au construit mai ales în orașele de garnizoană, unde erau cantonați soldații ruși. Aceștia li s-au adăugat treptat și emigranții ruși. Întrucât Biserica Ortodoxă era asociată cu forțele de stăpânire, majoritatea populației nu privea cu ochi buni pe ortodocși. Mai târziu, karelienii încep să-și revendice identitatea națională. Până acum sflujbele erau oficiate în limba slavonă, iar preoții aproape nu știau să vorbească limba finlandeză. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, Sfânta Liturghie precum și numeroase lucrări teologice și de spiritualitate au fost traduse în limba finlandeză, care a rămas de atunci limba liturgică a Bisericii Ortodoxe Finlandeze.

Din punct de vedere al administrației ecleziiale, prima Episcopie ortodoxă finlandeză a fost înființată abia în anul 1892 sub jurisdicția Bisericii Ortodoxe Ruse. Eparhia își avea centrul la Vyborg și până în anul 1898 a fost condusă de către arhiepiscopul rus Antonie. Succesorii acestuia au fost arhiepiscopii Nicolae (1898-1905), Serghie (1905-1917) și Serafim (1918-1923).

În anul 1917, pe fondul revoluției bolșevice, Finlanda și-a câștigat independența față de Rusia. În anul 1918, Biserica Ortodoxă din Finlanda s-a autoproclamat Biserică autonomă în raport cu Biserica Ortodoxă Rusă. Patriarhul Tihon al Moscovei a recunoscut acest statut în anul 1921, iar în anul 1923 Biserica Ortodoxă Finlandeză a fost recunoscută de Patriarhia Ecumenică drept Biserică autonomă aflată sub jurisdicția patriarhului de Constantinopol. La baza scindării Bisericii Ortodoxe din Finlanda au stat disputele legate de introducerea noului calendar. Preotul Herman a fost ales episcop după îndepărtarea arhiepiscopului Serafim. El cerut patriarhului ecumenic Meletios al IV-lea Metaxakis hirotonia întru episcop. Acesta a acceptat această solicitare și a emis în același timp tomosul de autonomie a Bisericii Finlandeze la 6 iulie 1923. Bisericii Finlandei i se acorda un grad sporit de independență. Episcopii urmau să fie aleși de un sinod general din care făceau parte episcopii, reprezentanții clericilor și ai laicilor. Numai alegerea arhiepiscopului trebuia să fie confirmată de Constantinopol. Scaunul arhiepiscopal a fost mutat la Sortavala.

Războiul din iarna 1939-1940 dintre Finlanda și Uniunea Sovietică, urmat de anexarea Kareliei de către URSS, a dus la pierderea a 90 % dintre proprietățile aparținând Bisericii Ortodoxe Finlandeze. Întrucât în Karelia locuiau cei mai mulți

dintre ortodocșii finlandezi, aceștia au fost evacuați în alte părți ale țării. Foarte mult a avut de suferit, în aceste condiții și monahismul. În ianuarie 1940 mănăstirea Valamo a fost evacuată, cei peste 200 de monahi fondând mănăstirea Noul Valamo la Heinavesi, în centrul Finlandei. În noile condiții a fost înființat un scaun episcopal la Helsinki. Guvernul finlandez a acordat sprijin financiar consistent în vederea construirii a 50 de biserici și capele pe cuprinsul întregii țări.

Patriarhia Moscovei va recunoaște Bisericii Ortodoxe din Finlanda statutul de Biserică autonomă sub jurisdicția Patriarhiei Ecumenice abia în anul 1957. În anul 1972 cele două eparhii (Karelia și Helsinki) au fost ridicate la rang de mitropolii, iar în 1977 s-a înființat a treia eparhie, în nordul Finlandei cu scaunul episcopal la Oulu. În anul 1980, Adunarea Generală a Bisericii Ortodoxe Finlandeze a votat pentru obținerea statutului de Biserică autocefală, solicitarea fiind refuzată de Patriarhul Ecumenic.

În ceea ce privește învățământul teologic, un seminar teologic ortodox a fost înființat la Sortvala, în Karelia, în anul 1918, imediat după ce Finlanda a devenit independentă. După ce orașul a fost anexat de sovietici în 1940 seminarul s-a mutat la Helsinki. El a fost transferat la Humaljarvi în 1957, iar apoi la Kuopio, peste patru ani. A fost închis oficial la 31 iulie 1988, când a fost deschis un Departament de Teologie Ortodoxă la Universitatea Joensuu.

Din punct de vedere legal, poziția și drepturile Bisericii Ortodoxe a Finlandei au fost definite printr-un edict guvernamental emis în anul 1918. Prin acest act, Biserica Ortodoxă a primit același statut de biserică națională, de stat, pe care îl are și Biserica Luterană majoritară (76,4 %).

Așadar, Biserica Ortodoxă a Finlandei este a doua Biserică națională a Finlandei. Ea numără aproximativ 60.000 de credincioși, reprezentând 1.1 % din populația țării, aflați sub conducerea spirituală a Prefericirii Sale Leo, Arhiepiscopul Kareliei și a toată Finlanda. Din punct de vedere administrativ teritoriul canonic al Finlandei este împărțit în trei jurisdicții: Mitropolia de Helsinki, Mitropolia de Karelia și Mitropolia de Oulu. Pe cuprinsul celor 3 eparhii funcționează 25 de parohii și se slujește în 50 de biserici și 100 de capele. Mănăstirea Noul Valamo continuă să înrăurească viața duhovnicească a finlandezilor și sprijină acțiuni misionare în Africa.

Printre particularitățile Bisericii Ortodoxe a Finlandei se numără și aceea că este singura Biserică Ortodoxă care serbează Paștile și toate sărbătorile din cursul anului Bisericesc după calendarul gregorian.

Biserica Ortodoxă a Finlandei este activă în dialogul teologic pan-ortodox și în cel ecumenic și întreține relații de frățietate cu celelalte Biserici Ortodoxe surori. Legăturile dintre Patriarhia Română și Biserica Finlandeză s-au intensificat în ultimii ani, dintre momentele de referință numărându-se vizita în România a Prefericirii Sale Leo, Arhiepiscopul Finlandei și, în mod special, vizitele repetate ale Înaltpreasfinției Sale Ambrozie, Mitropolitul de Helsinki. Îmbucurătoare este deschiderea și grija pastorală pe care Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Ambrozie

o manifestă față de românii care au emigrat în Finlanda, Înaltpreasfinția Sa acceptând un preot român sub jurisdicția sa.

Înaltpreasfințitul Mitropolit Ambrozie s-a născut la 10 august 1945. A studiat teologia la universitatea din Helsinki, precum și în Statele Unite, Ungaria, Marea Britanie și Rusia. Între anii 1969-1970 a predat la Seminarul Teologic Ortodox din Kuopio, iar în perioada 1974-1976 la Universitatea din Joensuu. În anul 1972 a obținut titlul de licențiat în științe politice. Câțiva ani mai târziu, în anul 1979, a fost tuns în monahism și hirotonit preot în cadrul comunității monahale de la Noul Valamo. Aici a avut ascultarea de econom. În anul 1986 i-a fost conferit rangul de arhimandrit, iar doi ani mai târziu, în anul 1988, a fost ales și hirotonit episcop de Joensuu. În perioada 1997 – 2002 a păstorit Mitropolia de Oulu. Printre păstoriții Înaltpreasfinției sale în această eparhie se afla și celebrul Moș Crăciun, care are reședința permanentă în Laponia.

Din anul 2002 este mitropolit de Helsinki. La 13 aprilie 2008, în catedrala în care ne găsim astăzi, a participat la întronizarea Preasfințitului Părinte Episcop Petroniu.

Este membru în importante comisii teologice și autor al numeroase scrieri teologice în care abordează teme istorice și problema relațiilor ecumenice. Preafericitul Părinte Patriarh Daniel îl caracteriza ca fiind „un mitropolit activ, un bun organizator și un bun teolog”, iar eu aș mai adăuga un bun prieten al Episcopiei Sălajului și al ierarhului său.